

ШЫН

МАРТ
16
ЧЕТВЕРГ
№ 63 (6831)
Өртөө 2 көм.

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди Советинин болгаш Министрлер Чөвүселинин органы

РСФСР-нің Дээди Советинин Доктаамал комиссиясында

Аныяктарның дыштанылгазының дугайында

Март 14-те РСФСР-нің Дээди Советинин Аныяктар херектеринин талазы-биле комиссиянын хуралы болган. Аяна оолдарын болгаш кыздарынын дыштанылышты органикалаштырар талазы-биле

Ульяновск областын культура-чырыдышкыны албан черлеринин аянал-чорудулазын чугаалажып көргөн.

Областын клубтары, культура бажынарны болгаш ордулары, кинотеатрлары, библиотекалары болгаш музейлери аныяктарның дыштанылышын оларга марксесчи-лениничи митровозаренини сивинктерине аяккалар дээр хой чуралга демделген турган. Оолдарын болгаш кыздарынын политикаын чырыдышкынының төвү Ленинни меморал болгон берген. Аяна аныяктарга Ленинни номулгалары кылды, СЭКП-нин XXIV съездинин материалдарынын талазы-биле лекцияларын чыгып турар. «Ленин бистиң биле» деп болгаш аныяк болгаш турар.

салгы болу берген. В. И. Ленинни амыдыралынын болгаш аянал-чорудулазынын үзегер-чижеңге оолдарын болгаш кыздарынын кыялдары, СЭКП-нин XXIV съездинин шийтирлерин пропагандалаары оларнын коммунисттик мировозаренинин тургузуларына, оларнын куш-аакылчы идеяси-инин өзирине дуулаан турар. «Беш чылга-аныяк килдеринин шылыгы чуралга» деп берген. Ленинни болгаш «Баш чылга-аныяк килдеринин шылыгы» деп берген. Ленинни болгаш «Баш чылга-аныяк килдеринин шылыгы» деп берген.

Радисттер болгаш Септлесек районнарда партиялык хоочун аныякчалары-биле учуражышкылар чыгып апарган, төрөө черлерин чыл демделеген кылгын турар. дайынчы болгаш революстуг ааларын музейлери, ораалдарын тургускан. Симбирсктин хоостарына киришкен маалды дивизиянын түзүшкүнүнү черлеринче похоттар мас-

Москваже, СССР-нің профэвилелдеринин XV съездининче

СССР-нің профэвилелдеринин март 20-де Москвага ажалтырар XV съездининге Тыванын профэвилел оргнализацияларын мурунундан кыраш делегаттар болгун Кызылдан айтканылар. Оол составында обл-профчуведдин даргазы Тамара Чаш-оол-овна Нарбу, «Өкс» сохкозун каларчы Кунжугет Намчылович Сендажи бала съедини делегаттарына автономный транспортун болгаш чагалыг оруктар ажылынарнын профэвилелдинин съездинден сонгукан Кызылдын №1 АТБ-нин чолычыны Социалисттик Куш-ажылды Маадыры Юрий Николаевич Золин, кээр ажыл-агый база белеткелдер аныкчынын

Кремльде чугаалажышкылар

Март 14-те Кремльде СССР-нин Министрлер Чөвүселинин Даргазы А. Н. Косыгинин Афганистандын Премьер-Министри Абдул Захир-биле чугаалажышкылары өткөзүлдү. Найыралгын болган ак сеткелдин байдалына өрткөн чугаалажышкылар үезине совет-афган харылааларын улам майылтуу талазын хөгжүдеринин айтырылгынын талазы-биле, а ол ышкаш кайгыныча-даа сонугуралдыг делегейнин чамдык чугула айтырылгынын талазы-биле санал-оонадарын солчулазы болган. Чугаалажышкылар үргүлүлээр.

Экономиكتиг семинар

Политчырыдышкы ба-райынга республиканын «Билег» итинелинин экономика-чылдыг билгелер неперелеринин талазы-биле өрткөн-методиктик чөвүселеди колго, сохкоздарын, үлетпур, бүдүрүлгелеринин экономикастеринин, районнарда күрүне банкылары, пал болгаш сан-хөк килдеринин үзүлүү аяккачаларынын ийн хунитү семинарын органилааштаан. Семинарнын киржикчилеринге лекция номчуру-биле РСФСР-нің «Билег» итинелинин кижигинери, экономика-эртемнеринин кандидаттары база киришкен. Баштайгы хүнде СССР-нин Курланыштын өрткөн-шынчыл институтунда сектор эргелекчи, экономика эртемнеринин кандидаты Михаил Иванович Петрушинин «СЭКП-нин XXIV съездинин шийтирлеринин душтустуу уаас ажал-агыйнын планнаашкыны болган эргелек башсарыгыны сайзырангайжыларынын айтырылгына» деп лекциянын үзүлгүн айтканылар. Оол дараазында Н. А. Минеева «Материал-техникаг хандырылганын амыг системаны болгаш огу экинжидеринин оруктары», И. В. Кирдеев «Току беш чылда капитал сазышкынын амыгын белектери», Г. И. Барашков «Экономиктик билгелери пропагандаларын күштелдирер талазы-биле партия болгаш чачактын хемчеглери» деп лекцияларын номчандар. Семинарнын ийги хунитүн ажылы экономика эртемнеринин кандидаты М. С. Абрытина айткан. Ол «Амыг үе-чылда СЭКП-нин экономика-чылдыгынын онзагай чүдүлери болгаш эртемниг динистерин» деп темага лекция номчалан. Семинарнын киржикчилери чамдык номчалан лекцияларын сайгыргалаан кылды, арга-дурулазын солучканнар. Д. САЛЧАН.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежневтин Абдул Захир-биле беседазы

Март 15-те СЭКП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежнев Афганистандын Премьер-Министри Абдул Захирни хүлээп алган. Чылыг найыралгы байдалга өрткөн беседа үезинде ССРЭ-нин болгаш Афганистаннын аразында найыралдын база кады ажылдажылганын харылааларын улам ынай хөгжүдеринин болгаш быжыг-лаарынын айтырылгынын, а ол ышкаш кайгыныча-даа сонугуралдыг делегейнин, сон иштинде Мурнуу Азияга хамаарышкан чамдык чугула айтырылгынын чугаалашкан. Л. И. Брежнев биле Абдул Захир бүзүрөжиринин болгаш билчирининин өзүу синикинине Совет Эвилелинин болгаш Афганистаннын найыралчы чаагай кожа-хөлөө харылаалары болгаш бүтү талазы кады ажылдажылганы совет болгаш афган улустарнын чаагай чорууна, бүгү-үнүти тайбыннын эрге-ажытарына моон сонгаар-даа быжыгы, хөгжүрү дээринге бурун бүзүрелин мергелдээр. (СЭТА).

Республикада часкы тарылгага техника белеткели Дүрген болгаш шынарлыг септээр

1972 чылда республиканын колхозлары болгаш сохкозтары 353,7 муң га шөлге чакын чажар культураларын, оол иштинде 236,1 муң га тараа кузуттарынын, 115 муң гага мал чектин, 1500 гага паррорфельды болгаш 649 гага ногаалары өстүрер. Эрткен чылдыгында бодаарга арбай таныр шөл 14,7 муң, суланым — 8,5 муң, мал чектини — 7,7 муң гектарга көндүрүл. Ол хире хемчээлдиг ажылдарын чорууда бо часка 1715 тракторун, 1205 авдыанын, 1380 саялканы, 262 хире култыва-торуу болгаш хорун ажылдап кылар, тараа чаштырар болган үлүү олуруу дыка хой машиналары белеткеп алары негеттинин турар. Ол бүгү техникаын септелген өй-шаанда чорударында дыка хой механизаторларын, септелгелерин болгаш инженер-техниктиг ажилдаачыларын үлүү куженинишкын негеттинер. Март 1-де байдал баугаар аларга, республикада 1257 трактор (уланын 73 хууу), 851 авдыан (70 хуу), 1000 саяла (72 хуу), 54 култыватор (планын чүгө 22,1 хууу) септелгени болуп турар. Тракторларын болгаш кожу машиналарынын септелгени Бий-Хем, Баа-Хем болгаш кожу машиналарын баштап турар. Тракторларын септелгени өвүр районда (37 хуу), Токуза — (32 хуу), Улуг-Хемге (67 хуу) алыа хожадан турар. Септелгек эртек чогурун 50 тракторунун чүгө 27-ин холдан үндүрүп алган «Улуг-Хал» сохкозта байлаа дүзүренин болуп турарын айтыр херек. Ол ышкаш «Найырал сохкозта 53 тракторунун 32-ин септелгенин чорук чептес. Септелгеден үнеп тракторларын чамдык кезектери чок болуулар ийнеке, азы оол септелгенин багай болган фактылар өл ажилдаачыларын мерөөн. Ол ышкаш андыларын, саялкарнын септелгенинде ындыг чептестер база бар. Улуг-Хем болгаш Барын-Хемчик районнарда чаштырарга агрегаттарына хергеелер маркетерлерин болгаш и айткычылар чептелээр ажыл чорутушта келген. Кызыл хоорай Советинин болгаш өвүр районун ажал-агыйлардын андыларын септелгени оңа багай чорун турар. Өвүрде септелгек чогуру андыларын 11-де хууу, а Кызылдыкыда — 28 хууу кылдынган болуп турары чөгөткөн. Саялкар септелгени Кызыл хоорай Советинде болган Эрзин, Тес-Хем райондарында түшкөң чо-

АН-ДОВУРАНТАН МЕДЭЭЛЕР

СЫРЫН ХОЛБААЛЫГ

«Тыва даг-дүгү» комбинаттын ээргөдөгүнде коммунисттик куш-ажылдын дөрт школазын тургузуу. Ында 100 азык ажалтырар өөренип турар. 1971 чылдын ноябрьда өткөдөн ол школаларга 6-7 кичээлдерин эрттирген. Цехтин партия бюрору пропаган-дистер составын баштап, Олар — удурукчу амылгалчылар, айда ийн катал кичээлдер эрттирин турарлар. Өөрениле программа баугаар чорун турар. Тус-тус темаларга хамаарыштыр ээргөдөктөр коллективини бүдүрүлгө болгаш экономикаг аянал-чорудулазынын талазы-биле материалдарын база амылгал турар. Школаларын динчаачылары делегей байдалынын, СЭКП-нин дагыкы политика талазы-биле аянал-чорудулазынын дугайында лекцияларын дыңаан, амыг үеде партиянын экономикаг политикаын кол-кол ула-нышкыларын өргөткөн. Коммунисттик куш-ажыл школаларына кичээлдер ава тийимбир хендир болгаш дээр амылгал-биле холбаш турар. Партиянын экономикаг политикаын дугайында динчаачылар чогуру билгиш ичингилаан, болгаш мергелеске беледир куш-ажылды мурунча дуржулазын өөренип ал турарлар. Чизээ, харылаа саарбарында школанын динчаачыларынга өк ижи телефонистин амыгынын дуржулазынын дугайын чыккестер кырында чугулап боор, а кырында чөриде школга эң мергелеске ити элестер дугаачынын, а ажалынын дуржулазын сайгарып көр деп турар. Пропагандистер И. А. Османова, В. Е. Сидиков, В. А. Скобелин партияга даалганы ак сеткелдин күөсүдиг, кичээлдерин солун болгаш уга-шыларын эрттирин турарлар. Цехтин партия бюрору коммунисттик куш-ажыл школаларын аялгал үргүлүү хыял, бюро көгүлүнери кичээлдерге олурук турар. Ол школаларга кичээлдерин эртин турарынын дугайын партия бюрөга чугаалаан.

КУШ-АЖЫЛ КАМАЛАЛЫЧ КИЧЭВИНЕП

Бүдүрүлгенин амыгынын беледеринге куш-ажыл кама-талы база дыка хамаарла-лаш бертигер аармыр ажал-даар черин арым-чедери, багай чорунга бүдүрүлгенин техника-экономиктин көргүдүлгелерин дыка нуулаалар. Оол түрүкүк биегин итинелинин эң үнелүү чүдүү-кичилин кадыныга үлүү хоралыг болу бер.

1971 чылда даг-дүгү аргылар фабрикага аармыр болгаш бертигер чоруктары болдуурга, куш-ажылдык байдалы экинчилер талазы-биле элөөн ажалды чорутууга. Үүрметкен-сорттаар комплекст болгаш белкя сортуугу даг-дүгү аргылар чөвүсере доору-палыманын өөзөкүдир динистерлерин эртеп кылганын түнүлүлдө, агаарын доорууналары кызырталган. Аргылар пегияде ижер суг алган черин пегий тургускан, териселер септен-селиринге керектик хере чүдүрүлгө-дүзүлгө ажалдарын механи-лааштаан. Фабриканын цехтеринде техникаын амыл кол чоруну сакыгар талазы-биле үш чала-лык хыялда чорудуп турар. Хой-ипитин инспекторлар хандыгыну үлүү үчестерин хандыгыну үлүү инспекторлар-биле көдй иделже баар катал техникаын амыл кол чоруну үш байданын хыялар, а фабрикаын кол ижерини айда бир удаа хыялар. Ол ышкаш кол спецалдистер база профэвилел комитетинин даргазы чөвүсере саямда база чорудар. Бар чөвүсере цех бүрүзүнде хыялда аурувалыга демделген бижикер болган кол ижеринин чорудуу турары хурдаларга чугаалажыр. Профэвилел оргнализациянын чамдык куш-ажыл кама-талынын талазы-биле ышкаш хыялдан турар. Чылдыг ажалды чорудар-биле кыдыг ажалды чорудар-биле 14 шайкыт программа-биле өөрткөн, шылталаларын эрттир-ген.

ОН ҮШКҮ ШАЛЫН

Он үш дугар шалын... Чылда ажал-дүдөлүн баугаар ажилдаачылар шалдан кылдар төлөөр ашыны ычарлар адаары чачыл апарган. Даг-дүгү комбинаттын ажал-шпчилери ову бир дугарында 1968 чылдын ажал түнүлүлдө алган. Комбинаттын ажилдаачыларынын, инженер-техниктиг ажилдаачыларынын болгаш ажал-ажылчаларынын хой нурууу ындыг шаңдалды чоокта база алганнар. Бо улаада 145 муң рубльди анал-үндүргөн. Рудникте экскава-тор машинашын он чыл ажалдаан А. А. Чакыров 318 рубль — он үшкү шалын алган. Оол ижн Н. И. Салиева 269 рубльди, Б. С. Саражакова 247 рубльди берген. БИСТИН КОПР.

Сур чаагайжыыр

КОЖЕР КИНО

Бай-Тайга районуна кинофикация чегини кечүү чоруну кинограф механиги О. Хаваа план-график бөлүмүндө...

Сочинге чыгыш калкында үйлөрдө баарга өң каас, чаршап бойдуу кийимге тугундуруба болуп артып калыр. Курорт санаторийлеринин хевирин совет туугуну тегин таанымал архитекторлардын уран-мергежи-биле...

ТӨӨГҮЗҮНҮ АРЫННАРЫНДАН

Октябрь революциясына чейин Сочи кызды турганын созураш. төөгүе хай көрүктөгө малдык. Амыа Сочини курорт санаторийлеринин хевирин таанымал архитекторлардын уран-мергежи-биле...

МОСКВА. Белоруссиянын болгаш Молдавиянын чурукчуларынын уран чурулга, графика, скульптура, каастаналышымеде уран чүүдүнүн талазы-биле тураан чуруктарынын делгелгези Төп делгелге залында ажыттыган. Ону ССРЭнин тургустунганынын 50 чылынга тураскааткан.

ЧУРУКТА: белорус чурукчуларынн чураан чуруктары келген кижилер көрүп турлар. (СЭТА-нын фотохрониказы).

КИЖИ МАГАДАП ХАНМАС-ТЫР

Челерин ажылдар дугайында декретке өт салган. Бир чыл боюнда Кубань-Кара далайынын ровкому бүгү курорттук, маалым экинчи хоштарын, ионг аркаанарынын болгаш шийти санаторий, курорт кызы болду дег челерини чыгарып тускый комиссияны тургускан. Удаваанда Сочиге Курорт тургундары эгелед. Ону Т. И. Кусевский Комитетке болгаш Удус Комиссарына дугайында Чогулганга төзөлгөндө тускый эргезел удурун эгелед. Сочини курорт, санаторийлеринин дугайында архитекторлардын хевирин таанымал архитекторлардын уран-мергежи-биле...

Нызылда агрохимлабораториянын коллентивинде уран чүү болгуну доктаамал ажылдап турар. Хөй эвес кижинде тургустунган бо коллентивтик кенжигуннери ыраарында, тандыларынча, шулук номчуурунда хандыкшылдыг. Ажылчы чоннарнын културлук кижизидилгезинин бир чугула хевирин болуп турар бо ажылды агрохимлабораториянын начальниги Домна Гурьяновна Серкиова болгаш комсомол организациинын секретары, тахнин-аналитик Надежда Гусева олар иделейкип удуруп турар.

Чунар-базыңга таварылга
Ат-Довурак хоорайнын чунар-базыңынын мырнай чанында чурттап турар мен. Ында сүг саарар черлиг, үш ванналыг бүгү-ле таарымчалыг байдал бар болту.

ЧАРТЫНГАН СОЧИ

1919 чылдын чакынында В. И. Ленин «Бүгү-ле күрүне амык-дуузалыг арнаан эминг

УЛААНУТТУ БОЛДУРБАЗЫ

Бичи уруулар бажыңында, асыме, уруулар сабында, эмелдесе улаануттан араан уруулар-биле харылаамы турганым сөөрөгөк ораан улаанутта үдүр тускый шөгөрткөн аам оон кылаан аамма-лобулунчы сакчытыр, ону улаануттан аарып эркен улуу улаануттун аарып амыр. Ол сөөрөгөк ораан улаанутта үдүр тускый шөгөрткөн аам оон кылаан аамма-лобулунчы сакчытыр, ону улаануттан аарып эркен улуу улаануттун аарып амыр.

УЛААНУТТУ БОЛДУРБАЗЫ

Улаанутта үдүр сакчытыр урууларын 21 зонку шитинде кадык уруулар-биле харылаантыр болбас, чүгү дээрсе олар бо үдө аарып берип, өскө урууларже аарымын чыгыштыр болур. Бир эвес уруу сөөрөгөк аам аамма-лобулунчы сакчытыр соонда аарып-дөй берсе, аарып чик эрер. Аарымын чажыт үдө улаанутта, надыкта 21 зонку чөбө берсе. Сүг думма, чөбү, карактык кыла бээр көкү эес, эдичин иши шөгүт улаанут, чаккын шарамы каркында ишенишчилер үнжир барып болур. Шакышкылар дораан тыптыг келеси 1-2 зонкута чажыт, чажыкта шакышкылар шөгүт келерге, иш-чакыс көстүр. Улаанутту мыдык эдиле белин өскө урууларже аарып берип, ишчакыш аарып урууларын аамма-лобулунчы сакчытыр.

УЛААНУТТУ БОЛДУРБАЗЫ

Улаанутта үдүр сакчытыр урууларын 21 зонку шитинде кадык уруулар-биле харылаантыр болбас, чүгү дээрсе олар бо үдө аарып берип, өскө урууларже аарымын чыгыштыр болур. Бир эвес уруу сөөрөгөк аам аамма-лобулунчы сакчытыр соонда аарып-дөй берсе, аарып чик эрер. Аарымын чажыт үдө улаанутта, надыкта 21 зонку чөбө берсе. Сүг думма, чөбү, карактык кыла бээр көкү эес, эдичин иши шөгүт улаанут, чаккын шарамы каркында ишенишчилер үнжир барып болур. Шакышкылар дораан тыптыг келеси 1-2 зонкута чажыт, чажыкта шакышкылар шөгүт келерге, иш-чакыс көстүр. Улаанутту мыдык эдиле белин өскө урууларже аарып берип, ишчакыш аарып урууларын аамма-лобулунчы сакчытыр.

УЛААНУТТУ БОЛДУРБАЗЫ

Улаанутта үдүр сакчытыр урууларын 21 зонку шитинде кадык уруулар-биле харылаантыр болбас, чүгү дээрсе олар бо үдө аарып берип, өскө урууларже аарымын чыгыштыр болур. Бир эвес уруу сөөрөгөк аам аамма-лобулунчы сакчытыр соонда аарып-дөй берсе, аарып чик эрер. Аарымын чажыт үдө улаанутта, надыкта 21 зонку чөбө берсе. Сүг думма, чөбү, карактык кыла бээр көкү эес, эдичин иши шөгүт улаанут, чаккын шарамы каркында ишенишчилер үнжир барып болур. Шакышкылар дораан тыптыг келеси 1-2 зонкута чажыт, чажыкта шакышкылар шөгүт келерге, иш-чакыс көстүр. Улаанутту мыдык эдиле белин өскө урууларже аарып берип, ишчакыш аарып урууларын аамма-лобулунчы сакчытыр.

СПОРТЧУ МАРГЫЛДААЛАР

Кышкы спорт сезонун хаарында тураскааткан спортчу маргылдаалар Самгадалда суурга болган. Эр улаанут болгаш хероженеринин 3,5 километрге хаарында чарымы болгон. Анаа Советлана Адыя (Самгадал), Эр улаанут Байыр-оол Аа-оол («Чоуураа» колхоз) бажы челерини эркен. Самгадалда биле Берг-Датини хөкпейчилери ужурам-кан. Район төмүндү командам тынделгени чөбү алган. А. ДЕМБЕЛЬ. Тес-Хем район.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МАРТ 16-ДА МОСКВАДАН
14.55—Миллионнарын динчик университетиде. «Бүгү делгелгенин ажыктын агымы — амы уенин революсту гүштерини авангарды». Дамчылыганы В. В. Залгалин чорудар. 15.25—Т. Мани—«Буденброк». Телевидение бажыны удурутту. 1-ги кезде, 16.50—Сөөкү меделер. КЫЗЫЛДАЙ
17.00—«Бир-ле дугар эстрадала». Телевидение 18.05—Урууларга фильм. 18.40—Телемеделер. 18.50—«Фоторун тывааны». Эртем-тайылдары фильм. 19.10—Телемеделер. 19.25—Чарлалдар, реклама. МОСКВАДАН
19.30—«Хөгелер дел дугуле чыда бээр». Уран-челес телеформ. 1-ги сериям. «Кымыл Марья». 20.50—«Ирпакта болган чокта ЭКНО». Документалдык фильм. 21.40—Коперт. 23.00—«Уе». Информатив программа. 23.30—00.30—Анатоль Островский — «Ае-кежиктин хун». Телевидение бажыны удурутту. Ленинграддан дамчыла. КАВКАЗДА
Кавказда бүргээр, биче хар чаар. Барымы улаанымкынны хаттык нуку секундада 5-10 метр чедер. 4-6 градус сөөк болур. Редактор В. С. ШАРВАНИ.